
Talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda 4C modelining (critical thinking, communication, collaboration, creativity) o'rni

Ochilova Vazira
v.ochilova@gmail.com

(PhD), dotsent,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

- Annotatsiya** *Ushbu maqolada talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda 4C modeli (Critical thinking, Communication, Collaboration, Creativity) ning o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Til o'rganish jarayonida nafaqat lingvistik bilimlarni egallash, balki tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, hamkorlik va kreativlik kabi zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Tadqiqot doirasida oliy ta'lim muassasasi talabalari orasida pedagogik eksperiment o'tkazilib, 4C modeli asosida tashkil etilgan o'quv mashg'ulotlarining til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi o'rganildi. Olingan natijalar 4C modeli asosida tashkil etilgan ingliz tili darslarining talabalarning tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda an'anaviy usullarga nisbatan samaraliroq ekanligini ko'rsatdi. Shuningdek, maqolada 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishning asosiy tamoyillari va metodlari, bu jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va ularning yechimlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida 4C modelini oliy ta'lim muassasalarida til o'qitish jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*
- Kalit so'zlar** *4C modeli, til ko'nikmalari, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, hamkorlik, kreativlik, til o'qitish metodikasi.*

Роль модели 4С (критическое мышление, общение, сотрудничество, творчество) в развитии языковых навыков учащихся

Очилова Вазира
v.ochilova@gmail.com

(PhD), доцент,
Узбекский государственный университет
мировых языков

- Аннотация** *В этой статье анализируется роль и значение модели 4С (критическое мышление, коммуникация, сотрудничество, творчество) в развитии языковых навыков учащихся. В процессе изучения языка основное внимание уделяется не только приобретению лингвистических знаний, но и развитию современных компетенций, таких как критическое мышление, коммуникация, сотрудничество и креативность. В рамках исследования был проведен педагогический эксперимент среди студентов высших учебных заведений, в ходе которого изучалась эффективность организованных учебных занятий*

по модели 4С в развитии языковых навыков. Полученные результаты показали, что уроки английского языка, организованные по модели 4С, более эффективны по сравнению с традиционными методами в развитии у учащихся навыков аудирования, говорения, чтения и письма. Также в статье проанализированы основные принципы и методы внедрения модели 4С в процесс обучения языку, возможные трудности в этом процессе и их решения. По результатам исследования разработаны научно-практические рекомендации по внедрению модели 4С в процесс обучения языку в высших учебных заведениях.

Ключевые слова *Модель 4С, языковые навыки, критическое мышление, коммуникация, сотрудничество, креативность, методика преподавания языка.*

The role of the 4C model (critical thinking, communication, collaboration, creativity) in developing students' language skills

Ochilova Vazira

v.ochilova@gmail.com

(PhD), associate professor,

Uzbekistan State University of world languages

Annotation *This article analyzes the role and significance of the 4C model (Critical thinking, Communication, Collaboration, Creativity) in developing students' language skills. In the process of language learning, attention is paid not only to the acquisition of linguistic knowledge, but also to the development of modern competencies, such as critical thinking, communication, cooperation and creativity. Within the framework of the study, a pedagogical experiment was carried out among students of a higher educational institution, studying the effectiveness of educational activities organized on the basis of the 4C model in the development of language skills. The results obtained showed that English classes organized on the basis of the 4C model are more effective than traditional methods in developing students' listening, speaking, reading and writing skills. The article also analyzes the basic principles and methods of applying the 4C model to the language teaching process, the difficulties that may arise in this process, and their solutions. Based on the results of the study, scientific and practical recommendations have been developed to apply the 4C model to the language teaching process in higher education institutions. Keywords: 4C model, language skills, critical thinking, communication, collaboration, creativity, language teaching methodology.*

Keywords *4C model, language skills, critical thinking, communication, collaboration, creativity, language teaching methodology.*

Kirish. Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish davrida til ko'nikmalarini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi. XXI asr kadrlariga bo'lgan talablarning o'zgarishi ta'lim tizimida ham yangicha yondashuvlarni joriy etish zaruratini belgilaydi. Shunday sharoitda 4C modeli (Critical thinking - tanqidiy fikrlash, Communication - kommunikatsiya, Collaboration - hamkorlik, Creativity - kreativlik) zamonaviy ta'lim paradigmasi sifatida ko'plab mamlakatlar ta'lim tizimida faol qo'llanilmoqda (Abulkhanova, 2020).

4C modeli AQShning Partnership for 21st Century Learning (P21) tashkiloti tomonidan 2002-yilda ishlab chiqilgan bo'lib, u o'quvchi va talabalarni XXI asrning global raqobatbardosh muhitiga tayyorlashga qaratilgan. Ushbu model o'quvchilarning nafaqat fundamental bilimlarni egallashi, balki zamonaviy hayotda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ham shakllantirishi muhimligini ta'kidlaydi (Abdurazakov, 2019).

Til o'qitish kontekstida 4C modeli alohida ahamiyat kasb etadi, chunki til o'rganish jarayoni o'z tabiati bilan kommunikativ, ijodiy va tanqidiy fikrlashni talab qiladi. Shuningdek, globallashtirish sharoitida ko'p tilli va ko'p madaniyatli muhitda samarali faoliyat ko'rsatish uchun hamkorlik ko'nikmalari ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Asosiy qism. O'zbekistonda ham xorijiy tillarni o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni joriy etish masalalariga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmonida ham ta'lim sifatini yaxshilash, zamonaviy metodologiyalar va o'qitish usullarini joriy etish masalalari ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Shu bilan birga, respublikamizda 4C modelini ta'lim jarayoniga, xususan, til o'qitish metodikasiga tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tadqiqotlar yetarli darajada olib borilmagan. Ushbu masala 4C modelini o'zbek tilini xorijiy til sifatida, shuningdek, ingliz va boshqa xorijiy tillarni o'qitish jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqish zarurligini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda 4C modelining o'rne va ahamiyatini aniqlash, shuningdek, 4C modelini oliy ta'lim muassasalarida til o'qitish jarayoniga samarali tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

- 1.4C modelining nazariy asoslarini o'rganish va uni til o'qitish metodikasi kontekstida tahlil qilish;
- 2.4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlarini aniqlash;
- 3.4C modeli asosida tashkil etilgan darslarning talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini eksperimental tadqiqotlar orqali o'rganish;
- 4.4C modelini oliy ta'lim muassasalarida til o'qitish jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot metodlari

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Nazariy tahlil metodi** – 4C modeli haqidagi ilmiy adabiyotlar, tadqiqotlar va o'quv-metodik materiallarni o'rganish va tahlil qilish orqali mavzuning nazariy asoslarini o'rganish (Demir, 2019). Bu metod yordamida 4C modelining mazmun-mohiyati, tarixiy rivojlanishi, zamonaviy ta'lim paradigmasidagi o'rne va uning til o'qitish metodikasiga tatbiq etish imkoniyatlari tahlil qilindi.

2. **Pedagogik eksperiment metodi** – 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarning talabalarining til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik eksperiment o'tkazildi. Eksperiment ikki bosqichda olib borildi:

- Konstatatsiyalovchi eksperiment – talabalarining til ko'nikmalari boshlang'ich darajasini aniqlash;

- Shakllantiruvchi eksperiment – eksperimental guruhda 4C modeliga asoslangan darslarni o'tkazish, nazorat guruhida esa an'anaviy metodlar asosida o'qitish (Jimbo, 2019).

3. **So'rovnoma metodi** – talabalarining 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarga munosabati, ularning motivatsiyasi va o'zlashtirish darajasi haqida ma'lumot olish maqsadida so'rovnomalar o'tkazildi. So'rovnomada 150 nafar talaba ishtirok etdi.

4. **Kuzatish metodi** – 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarda talabalarining faolligi, ishtirok darajasi va o'zaro hamkorligini kuzatish orqali ushbu modelning samaradorligini baholash.

5. **Statistik tahlil metodi** – olingan natijalarni statistik tahlil qilish orqali 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarning talabalarining til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini miqdoriy ko'rsatkichlar asosida baholash.

Tadqiqotda Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti va O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining 1-2-kurs talabari ishtirok etdi. Jami 300 nafar talaba tadqiqotda qatnashdi, ulardan 150 nafari eksperimental guruhda, 150 nafari esa nazorat guruhida qatnashdi. Tadqiqot 2022-yilning sentyabr oyidan 2023-yilning may oyiga qadar davom etdi.

Eksperimental guruhda ingliz tili darslari 4C modelining asosiy tamoyillariga asoslangan holda tashkil etildi. Bu guruhdagi darslarda talabalarining tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya,

hamkorlik va kreativlik ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi. Nazorat guruhida esa darslar an'anaviy metodlar asosida, asosan o'qituvchi markazi tamoyiliga asoslangan holda o'tkazildi.

Eksperiment davomida talabalarining tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalari dastlab, eksperiment o'rtasida va yakunida baholandi. Baholash uchun xalqaro standartlarga asoslangan test materiallari ishlab chiqildi.

Natijalar va munozaralar.

4C modelining til o'qitish metodikasidagi o'рни

4C modeli XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ishlab chiqilgan bo'lib, u quyidagi to'rt komponentni o'z ichiga oladi:

1. Tanqidiy fikrlash (Critical thinking) – ma'lumotlarni tahlil qilish, baholash va sintetik xulosalar chiqarish qobiliyati. Til o'rganish kontekstida tanqidiy fikrlash quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirishni o'z ichiga oladi:

- Matnlarni tahlil qilish va ularning mazmunini tanqidiy baholash;
- Turli manbalardan olingan ma'lumotlarni solishtirib, xulosalar chiqarish;
- O'z fikrini asoslash va boshqalarning argumentlarini baholash;
- Muammoli vaziyatlarni hal qilish uchun lisoniy vositalardan samarali foydalanish.

2. Kommunikatsiya (Communication) – o'z fikrlarini og'zaki va yozma shaklda aniq va samarali ifodalash qobiliyati. Kommunikativ ko'nikmalar til o'rganishning asosiy maqsadi bo'lib, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Turli kommunikativ vaziyatlarda tegishli til vositalaridan foydalanish;
- Og'zaki va yozma nutqni turli auditoriyaga moslashtirish;
- Verbal va noverbal kommunikatsiya vositalarini samarali qo'llash;
- Raqamli muhitda kommunikatsiya qilish ko'nikmalari.

3. Hamkorlik (Collaboration) - jamoa bo'lib ishlash, umumiy maqsadlarga erishish uchun o'zaro ta'sir ko'rsatish qobiliyati. Hamkorlik ko'nikmalari til o'rganish jarayonida quyidagilarni shakllantiradi:

- Jamoaviy loyihalarda samarali ishtirok etish;
- Guruhdagi boshqa a'zolarining fikrlari va hissalarini hurmat qilish;
- Muammolarni birgalikda hal qilish;
- Bilim va ko'nikmalarni boshqalar bilan bo'lishish.

4. Kreativlik (Creativity) - yangi g'oyalarni yaratish, muammolarga innovatsion yechimlar topish qobiliyati. Til o'rganishda kreativlik quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

- Til vositalaridan noodatiy usullarda foydalanish;
- O'z matnlarini yaratishda ijodiy yondashuvlarni qo'llash;
- Turli janrlarda kreativ matnlar yaratish;

- Lisoniy va madaniy muammolarni ijodiy hal qilish.

4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu model talabalarning nafaqat lisoniy kompetensiyalarini, balki kognitiv, ijtimoiy-madaniy va pragmatik kompetensiyalarini ham rivojlantirishga yordam beradi. Jumladan, Huertas-Abril va Gomez Valencia (2020) tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, 4C modeliga asoslangan darslar talabalarning muloqot qilish motivatsiyasini oshiradi va lisoniy to'siqlarni yengishga yordam beradi.

Eksperimental tadqiqot natijalari

Eksperimental tadqiqot davomida talabalarning til ko'nikmalari dastlab, 3 oydan so'ng va eksperiment yakunida (8 oydan so'ng) baholandi. Baholash natijalarining tahlili quyidagi jadvalda keltirilgan (1-chi jadval).

Til ko'nikmalari	Guruh	Dastlabki ko'rsatkich (0-10 ball)	3 oydan so'ng (0-10 ball)	8 oydan so'ng (0-10 ball)	O'sish foizi
Tinglash	Eksperimental	5.4	6.9	8.2	51.9%
	Nazorat	5.5	6.2	7.1	29.1%
Gapirish	Eksperimental	4.9	6.5	7.8	59.2%
	Nazorat	5.0	5.8	6.7	34%
O'qish	Eksperimental	6.1	7.3	8.5	39.3%
	Nazorat	6.0	6.8	7.6	26.7%
Yozish	Eksperimental	4.7	6.0	7.4	57.4%
	Nazorat	4.8	5.5	6.3	31.2%
O'rtacha ko'rsatkich	Eksperimental	5.3	6.7	8.0	51.9%
	Nazorat	5.3	6.1	6.9	30.2%

Jadval 1. Talabalarning til ko'nikmalarini rivojlanish dinamikasi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, eksperiment yakunida eksperimental guruh talabalarining o'rtacha ko'rsatkichi 8.0 ballni tashkil etgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 6.9 ballga teng bo'lgan. Eksperimental guruhda talabalarning til ko'nikmalari 51.9% ga oshgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 30.2% ni

tashkil etgan. Bu natijalar 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarning talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda an'anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq ekanligini ko'rsatadi.

Ayniqsa, gapirish (59.2%) va yozish (57.4%) ko'nikmalarining rivojlanishida sezilarli

farq kuzatilgan. Bu natija 4C modelining kommunikativ va kreativ komponentlarining til o'rganish jarayoniga ta'siri bilan izohlanishi mumkin. Eksperimental guruhdagi talabalar ko'proq jamoaviy loyihalarda ishtirok etishgan, munozara va debatlar qatnashishgan, kreativ yozma vazifalarni bajarishgan, bu esa ularning kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam bergan.

4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etish tamoyillari

Tadqiqot davomida 4C modelini til o'qitish jarayoniga samarali tatbiq etishning quyidagi asosiy tamoyillari aniqlandi:

1. Talaba markaziy tamoyili – o'quv jarayonida talaba passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi bo'lishi kerak. O'qituvchi bilimlarni taqdim etuvchi emas, balki talabalarning bilim olish jarayonini yo'naltiruvchi vazifasini bajarishi lozim.

2. Integrativ yondashuv tamoyili – 4C modelining barcha komponentlari (tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, hamkorlik, kreativlik) til o'qitish jarayonida kompleks tarzda rivojlantirilishi kerak.

3. Autentik materiallar tamoyili – til o'qitish jarayonida haqiqiy hayotiy vaziyatlarga yaqin bo'lgan materiallardan foydalanish, talabalarni real kommunikativ vaziyatlarga tayyorlash muhim ahamiyatga ega.

4. Muammoli ta'lim tamoyili – talabalarni muammoli vaziyatlar bilan tanishtirib, ularni hal qilish orqali ularning tanqidiy fikrlash va kreativlik ko'nikmalarini rivojlantirish lozim.

5. Ko'p madaniyatli yondashuv tamoyili – til o'rganish jarayonida talabalarni turli madaniyatlar bilan tanishtirish, madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etish metodlari

Tadqiqot davomida 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishning quyidagi samarali metodlari aniqlandi:

1. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodlari:

- Matnlarni tahlil qilish va muhokama qilish;
- Munozara va debatlar tashkil etish;
- Case-study (vaziyatli o'rganish) metodidan foydalanish;
- "Nima uchun?" (Why?) savollari orqali talabalarni chuqur fikrlashga undash;
- Tahliliy esse yozish.

2. Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish metodlari:

- Rolli o'yinlar va simulyatsiyalar;
- Intervyu olish va berish amaliyoti;
- Prezantatsiyalar tayyorlash va taqdim etish;
- Muzokaralar o'tkazish;
- Podkastlar yaratish.

3. Hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari:

- Guruhli loyihalar;
- Hamkorlikda o'qish (Cooperative reading);
- Jigsaw metodi (talabalar turli guruhlar o'rtasida harakatlanib, ma'lumotlarni o'rtoqlashadi);
- Hammaga o'rgat (Teach everyone) metodi;
- Hamkorlikda muammoni hal qilish vazifalari.

4. Kreativlikni rivojlantirish metodlari:

- Erkin yozish (freewriting);
- Hikoya yaratish;
- Rolli o'yinlarni ishlab chiqish;
- Reklama va taqdimotlar yaratish;
- Multimediali loyihalar yaratish.

Tadqiqot davomida 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishning quyidagi samarali usullari aniqlandi:

Til ko'nikmalari va 4C modelini kombinatsiyalash (2-chi jadval).

So'rovnoma natijalari

Talabalarning 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarga munosabatini o'rganish maqsadida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomada 150 nafar eksperimental guruh talabasi ishtirok etdi (3-chi jadval).

Til ko'nikmalari	Tanqidiy fikrlash	Kommunikatsiya	Hamkorlik	Kreativlik
Tinglash	Audio/video materiallarni tinglash va tahlil qilish	Tinglangan ma'lumotlarni boshqalarga yetkazish	Guruhli tinglash va muhokama qilish	Tinglangan ma'lumotlar asosida kreativ matnlar yaratish
Gapirish	O'z nuqtai nazarini asoslash va himoya qilish	Prezentatsiyalar, munozaralar	Guruhli rolli o'yinlar, debatlar	Improvizatsiya, hikoya aytish
O'qish	Matnlarni tahlil qilish, asosiy g'oyani aniqlash	O'qilgan ma'lumotni boshqalarga tushuntirish	Hamkorlikda matnni o'rganish	O'qilgan matn asosida yangi matn yaratish
Yozish	Tahliliy esse, taqriz yozish	Turli janrlarda maqsadli auditoriya uchun matnlar yaratish	Hamkorlikda matn yaratish, peer-review	Kreativ hikoyalar, she'rlar yozish

Jadval 2. Til ko'nikmalari va 4C modelini kombinatsiyalash

Savollar	Ijobiy javob (%)	Neytral javob (%)	Salbiy javob (%)
4C modeli asosida o'tkazilgan darslar sizning til ko'nikmalingizni rivojlantirishga yordam berdimi?	87%	10%	3%
4C modeli asosidagi darslar an'anaviy darslarga qaraganda qiziqarliroqmi?	92%	6%	2%
4C modeli asosidagi darslar sizning tanqidiy fikrlash ko'nikmalingizni rivojlantirishga yordam berdimi?	84%	12%	4%
4C modeli asosidagi darslar sizning kommunikativ ko'nikmalingizni yaxshilashga yordam berdimi?	90%	8%	2%
4C modeli asosidagi darslar sizning hamkorlik ko'nikmalingizni rivojlantirishga yordam berdimi?	88%	9%	3%
4C modeli asosidagi darslar sizning kreativligingizni rivojlantirishga yordam berdimi?	82%	14%	4%
4C modeli asosidagi darslar sizning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyangizni oshirdimi?	89%	8%	3%

Jadval 3. So'rovnoma natijalari

So'rovnoma natijalaridan ko'rinib turibdiki, talabalarning aksariyati (87%) 4C modeli asosida o'tkazilgan darslarning ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatganini ta'kidlashgan. Shuningdek, talabalarning 92% i 4C modeli asosidagi darslarni an'anaviy darslarga qaraganda qiziqarliroq deb

hisoblashgan. Bu natijalar 4C modelining talabalarning motivatsiyasini oshirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

4C modelini tatbiq etishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va ularning yechimlari

Tadqiqot davomida 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishda quyidagi qiyinchiliklar aniqlandi:

1. Vaqt bilan bog'liq qiyinchiliklar – 4C modeliga asoslangan darslarni rejalashtirish va o'tkazish an'anaviy darslarga nisbatan ko'proq vaqt talab qiladi. *Yechim:* O'quv rejasini qayta ko'rib chiqish, 4C modeliga mos bo'lgan mavzularni aniqlash va darslarni oldindan puxta rejalashtirish.

2. Resurslar bilan bog'liq qiyinchiliklar – 4C modelini tatbiq etish uchun ko'pincha qo'shimcha o'quv materiallari va texnologik vositalar talab qilinadi. *Yechim:* Ochiq ta'lim resurslari (OER)dan foydalanish, mavjud resurslarni adaptatsiya qilish, o'qituvchilar o'rtasida resurslar bilan almashish.

3. O'qituvchilarning tayyorgarligi bilan bog'liq qiyinchiliklar – ko'pgina o'qituvchilar 4C modelini qo'llash bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emaslar. *Yechim:* O'qituvchilar uchun maxsus treninglar va seminarlar o'tkazish, amaliy qo'llanmalar yaratish, tajriba almashish platformalarini yaratish.

4. Talabalarning psixologik to'siqlari – ba'zi talabalar an'anaviy ta'lim metodlariga o'rganib qolgan bo'lib, 4C modeliga asoslangan darslarda faol ishtirok etishdan qo'rqadilar. *Yechim:* 4C modeliga bosqichma-bosqich o'tish, talabalarni qo'llab-quvvatlash, ijobiy muhitni yaratish, muvaffaqiyatlarni nishonlash.

5. Baholash bilan bog'liq qiyinchiliklar – 4C modeliga asoslangan darslarda talabalarning yutuqlarini an'anaviy baholash usullari bilan baholash qiyin. *Yechim:* Alternative baholash usullarini joriy etish, rubrikalar ishlab chiqish, o'z-o'zini baholash va hamkorlikda baholash usullarini qo'llash.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi xulosalarga kelindi:

1. 4C modeli (Critical thinking, Communication, Collaboration, Creativity)

talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Eksperimental tadqiqot natijalari 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarning talabalarning tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda an'anaviy usullarga nisbatan samaraliroq ekanligini ko'rsatdi. Eksperimental guruhda talabalarning til ko'nikmalari 51.9% ga oshgan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 30.2% ni tashkil etgan.

2. 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishning asosiy tamoyillari sifatida talaba markaziy tamoyili, integrativ yondashuv tamoyili, autentik materiallar tamoyili, muammoli ta'lim tamoyili va ko'p madaniyatli yondashuv tamoyillari aniqlandi. Bu tamoyillarga rioya qilish 4C modelini til o'qitish jarayoniga samarali tatbiq etishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.

3. Til o'qitish jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun matnlarni tahlil qilish va muhokama qilish, munozara va debatlar tashkil etish, case-study metodidan foydalanish; kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish uchun rolli o'yinlar va simulyatsiyalar, intervyu olish va berish amaliyoti, prezentatsiyalar tayyorlash; hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun guruhli loyihalar, hamkorlikda o'qish, jigsaw metodi; kreativlikni rivojlantirish uchun erkin yozish, hikoya yaratish, multimediali loyihalar yaratish metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiq.

4. So'rovnoma natijalari talabalarning 4C modeli asosida tashkil etilgan darslarga munosabati ijobiy ekanligini ko'rsatdi. Talabalarning 87% i 4C modeli asosida o'tkazilgan darslarning ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatganini ta'kidlashgan. Shuningdek, talabalarning 92% i 4C modeli asosidagi darslarni an'anaviy darslarga qaraganda qiziqarliroq deb hisoblashgan.

5. 4C modelini til o'qitish jarayoniga tatbiq etishda vaqt bilan bog'liq, resurslar bilan

bog'liq, o'qituvchilarning tayyorgarligi bilan bog'liq, talabalarning psixologik to'siqlari va baholash bilan bog'liq qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin. Ushbu qiyinchiliklar o'quv rejasini qayta ko'rib chiqish, ochiq ta'lim resurslaridan foydalanish, o'qituvchilar uchun maxsus treninglar o'tkazish, 4C modeliga bosqichma-bosqich o'tish va alternative baholash usullarini joriy etish orqali hal qilinishi mumkin.

Tadqiqot natijalarini hisobga olgan holda, quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Oliy ta'lim muassasalarida til o'qitish uchun mo'ljallangan o'quv dasturlarini 4C modelining asosiy tamoyillari asosida qayta ko'rib chiqish, unda nazarda tutilgan kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan vazifalar va faoliyat turlarini kiritish.

2. Oliy ta'lim muassasalarida 4C modeli asosida darslarni samarali tashkil etish uchun

zarur bo'lgan o'quv-metodik materiallar, qo'llanmalar va elektron resurslarni yaratish.

3. O'qituvchilar uchun 4C modelini qo'llash bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish, ularni zamonaviy o'qitish metodlari va texnologiyalari bilan tanishtirish.

4. 4C modeli asosida talabalarning yutuqlarini baholash uchun alternative baholash tizimini ishlab chiqish, rubrikalar va portfolio kabi baholash vositalarini joriy etish.

5. 4C modelining samaradorligini yana ham oshirish uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, xususan, mobil ilovalar, veb-resurslar va virtual ta'lim muhitlaridan foydalanish.

Ushbu tadqiqot natijalarini keng joriy etish oliy ta'lim muassasalarida til o'qitish samaradorligini oshirishga, talabalarning nafaqat lisoniy, balki umumkasbiy kompetensiyalarini ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abulkhanova D.S. (2020). Rivojlangan davlatlarda til o'qitish tajribasi va undan foydalanish imkoniyatlari. *Zamonaviy ta'lim*, 5(90), 9-15.
2. Abdurazakov M.A. (2019). Xorijiy tillarni o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: "Fan va texnologiya".
3. Brown H.D. (2014). *Principles of language learning and teaching* (6th ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
4. Binkley M., Erstad O., Herman J., Raizen S., Ripley M., Miller-Ricci M., et al. (2012). Defining twenty-first century skills. In P. Griffin, B. McGaw, & E. Care (Eds.), *Assessment and teaching of 21st century skills* (pp. 17-66). Dordrecht: Springer.
5. Council of Europe. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Demir S. (2019). 4C Model in EFL Classes. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 274-284.
7. Egamberdiyeva D.U. (2021). Xorijiy tillarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv. *Zamonaviy ta'lim*, 6(103), 10-17.
8. Fadel C., Bialik M., & Trilling B. (2015). *Four-dimensional education: The competencies learners need to succeed*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.
9. Fandiño Y.J. (2013). 21st Century Skills and the English Foreign Language Classroom: A Call for More Awareness in Colombia. *Gist Education and Learning Research Journal*, 7, 190-208.

10. Huertas-Abril C.A., & Gómez Valencia D. (2020). 4C Model for Learning a Foreign Language. In D. Gómez Valencia (Ed.), *Innovative Strategies for Heritage Language Teaching* (pp. 89-108). Madrid: Routledge.
11. Jimbo H. (2019). English Education and 21st Century Skills. *The Language Teacher*, 43(1), 23-26.
12. Karimov N.R. (2020). 4C modelini ingliz tili darslarida qo'llash imkoniyatlari. *Zamonaviy ta'lim*, 11(96), 30-36.
13. Khalilova S.M. (2021). Development of Communicative Competence in Language Teaching. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 9(3), 155-159.
14. Muradova D.A. (2019). Using 4C model in fostering critical thinking skills of learners. *Modern Education*, 10, 54-60.
15. Nunan D. (2013). *Learner-centered English language education: The selected works of David Nunan*. New York: Routledge.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 6-son, 70-modda.
17. Yuldasheva T.A. (2020). Xorijiy tillarni o'qitishda 4C modelini qo'llash: amaliyot va istiqbollari. *Fan va jamiyat*, 2, 87-91.
18. Zhumanova S.A. (2021). 4C modelini ingliz tili o'qitishda qo'llash tajribasi. *Ilm-fan va innovatsion rivojlanish*, 3, 120-126.